

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **68401** (13) **U**
(51) МПК (2012.01)
H03H 1/00

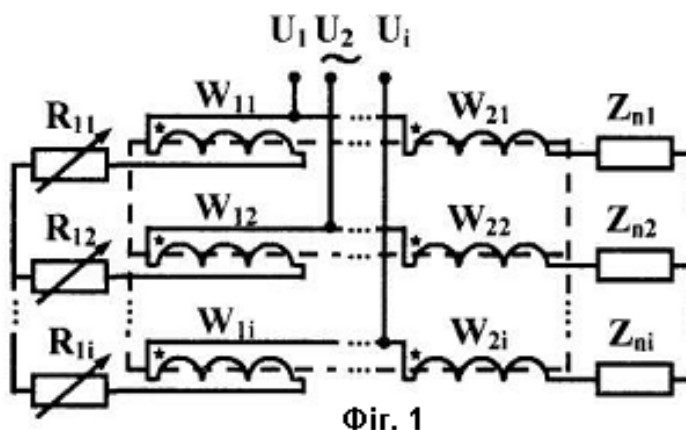
(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки:	u 2011 10342	(72) Винахідник(и):	Галіновський Олександр Михайлович (UA), Анпілогов Микола Георгійович (UA), Когут Віталій Васильович (UA), Ленська Олена Олександрівна (UA)
(22) Дата подання заявки:	23.08.2011	(73) Власник(и):	НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ "КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ", просп. Перемоги, 37, м. Київ-56, 03056, Україна (UA)
(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель:	26.03.2012		
(46) Публікація відомостей про видачу патенту:	26.03.2012, Бюл.№ 6		

(54) БАГАТОФАЗНИЙ ФАЗООБЕРТАЧ

(57) Реферат:

Багатофазний фазообертач з багатофазним входом та виходом, що має зсув по фазі до 180° та змінний активний опір, причому містить двохобмотковий m -фазний трансформатор із числом витків первинної обмотки W_1 , числом витків вторинної обмотки W_2 , коефіцієнтом трансформації $k_T = W_1/W_2$, де початок первинної обмотки i -тої фази трансформатора з'єднаний з початком вторинної обмотки однойменної i -тої фази трансформатора та з i -тою фазою вхідної напруги трансформатора, кінець первинної обмотки i -тої фази трансформатора приєднаний послідовно з першим кінцем змінного резистора i -тої фази, а кінець вторинної обмотки i -тої фази трансформатора підключений до i -тої фази навантаження з великим опором.

U
68401
UA

Корисна модель належить до електротехнічної та радіотехнічної галузей.

Відомим аналогом є фазообертач (А. с. СССР № 1205288. кл H03H 7/18, 1984), який належить до імпульсної техніки і радіотехніки та може бути використаний в системах автоматики. Фазообертач містить два формувачі пилоподібної напруги, компаратор, ключ, елемент АБО, елемент ЗАБОРОНА. Недоліком відомого аналогу є відносна складність пристрою і можливість використання його тільки в однофазних колах.

Найближчим аналогом є містковий фазообертач з зсувом фази до 180° (Радиотехника, № 1, 1963, С. 72-77.), який являє собою чотириполюсник з активними і реактивними елементами в плечах містка, який забезпечує плавне регулювання фазового зсуву від 0 до $-\pi$ між вхідною і вихідною напругами та сталість величини останньої. Недоліком відомого аналогу є відносна складність пристрою і можливість використання його тільки в однофазних колах.

Недоліком найближчого аналогу є необхідність будувати m -фазний фазообертач на базі m однофазних фазообертачів, що призводить до громіздкості конструкції.

Враховуючи зазначене, можна зробити висновок, що запропонована модель багатofазного фазообертача є достатньо ефективною і може бути успішно застосована в системах управління m -фазними тиристорними випрямлячами безконтактних синхронних машин, перетворювачів частоти, в електротехнічній та інших галузях.

Позитивний ефект від застосування даної моделі полягає у використанні m -фазного фазообертача в системах управління тиристорами m -фазних перетворювачів.

В основу корисної моделі поставлена задача вдосконалити фазообертач за рахунок розширення області його використання на m -фазні кола безпосередньо, забезпечивши діапазон регулювання фазового зсуву від 0 до $-\pi$ при сталості вихідної напруги.

Поставлена задача вирішується тим, що:

1. m -фазний фазообертач систем керування перетворювальної техніки, що містить двохобмотковий m -фазний трансформатор із числом витків первинної обмотки W_1 , числом витків вторинної обмотки W_2 , коефіцієнтом трансформації $k_T = W_1/W_2$, початок первинної обмотки i -тої фази трансформатора з'єднаний з початком вторинної обмотки однойменної i -тої фази трансформатора та з i -тою фазою вхідної напруги трансформатора, кінець первинної обмотки i -тої фази трансформатора приєднаний послідовно з першим кінцем змінного резистора i -тої фази, а кінець вторинної обмотки i -тої фази трансформатора підключений до i -тої фази навантаження з великим опором.

2. m -фазний фазообертач за п. 1, що відрізняється тим, що з метою підтримки амплітуди вихідної напруги незмінною коефіцієнт трансформації $k_T = 1/2$.

3. m -фазний фазообертач за п. 1 і п. 2, що відрізняється тим, що з метою спрощення конструкції всі початки первинних обмоток приєднані до входу мостового m -фазного випрямляча, вихід якого приєднаний до кінців одного змінного резистора.

4. m -фазний фазообертач за п. 1, п. 2 і п. 3, що відрізняється тим, що з метою автоматизації зміни фази вихідної напруги m -фазного фазообертача вихід випрямляча додатково приєднаний до блоку автоматичного регулювання.

Суть корисної моделі пояснюється кресленнями. На фіг. 1 приведена принципова електрична схема m -фазного фазообертача, побудованого на базі двохобмоткового m -фазного трансформатора. На фіг. 2а представлена векторна діаграма напруг і струму первинної обмотки першої фази m -фазного трансформатора. На фіг. 2б показана векторна діаграма напруг первинної та вторинної обмотки першої фази m -фазного трансформатора. На фіг. 3 представлена принципова електрична схема m -фазного фазообертача, в якому з метою зменшення кількості керуючих елементів всі кінці первинних обмоток m -фазного трансформатора приєднані до входу мостового m -фазного випрямляча, вихід якого приєднаний до кінців одного змінного резистора. На фіг. 4 показана електрична схема m -фазного фазообертача, в якому з метою автоматизації зміни фази вихідної напруги m -фазного фазообертача вихід випрямляча додатково приєднаний до блоку автоматичного регулювання.

Опис в статичі. На фіг. 1 показані: $W_{11}, W_{12}, \dots, W_{1i}$ - первинні обмотки першої, другої, ... i -ї фази m -фазного трансформатора; $W_{21}, W_{22}, \dots, W_{2i}$ - вторинні обмотки першої, другої, ... i -ї фази m -фазного трансформатора; $U_1, U_2, \dots, U_i$ - перша, друга, ... i -та фази m -фазної вхідної системи напруг; $R_{11}, R_{12}, \dots, R_{1i}$ - перший, другий, ... i -тий змінні резистори з плинним значенням активного опору кожного резистора r_i ; $Z_{n1}, Z_{n2}, \dots, Z_{ni}$ - опори першої, другої, ... i -тої фази m -фазного навантаження, на вхід яких подаються вихідні напруги $U_{n1}, U_{n2}, \dots, U_{ni}$ m -фазного фазообертача. Початки всіх первинних обмоток трансформатора з'єднані з початками однойменних фаз всіх вторинних обмоток трансформатора та з однойменними фазами m -фазної вхідної системи напруг. Кінці всіх первинних обмоток m -фазного трансформатора з'єднані з першими кінцями m

змінних резисторів, другі кінці яких об'єднані в одну загальну точку. Опори т-фазного навантаження з'єднані по схемі "зірка" або "багатокутник".

На фіг. 2 показані позначення: $\dot{U}_1$ - вектор першої фази т-фазної вхідної системи напруг; $\dot{I}_{11}$ - вектор струму первинної обмотки першої фази т-фазного трансформатора; $\dot{I}_{11}r_1$ - падіння напруги на змінному резисторі R_{11} ; $\dot{E}_{11} = -j\dot{I}_{11}x_m$ - вектор електрорушійної сили первинної обмотки першої фази т-фазного трансформатора, x_m - головний індуктивний опір трансформатора.

На фіг. 5 показані позначення: $\dot{U}_1$ - вектор першої фази т-фазної вхідної системи напруг; $\dot{E}_{21} = \dot{E}_{11}/k_T$ - вектор електрорушійної сили вторинної обмотки першої фази т-фазного трансформатора; $\dot{U}_{n1} = \dot{U}_1 + \dot{E}_{21}$ - вихідна напруга вторинної обмотки першої фази т-фазного трансформатора.

На фіг. 3 показані: $W_{11}, W_{12}, \dots, W_{1i}$ - первинні обмотки першої, другої, ... і-ї фази т-фазного трансформатора; $W_{21}, W_{22}, \dots, W_{2i}$ - вторинні обмотки першої, другої, ... і-ї фази т-фазного трансформатора; $U_1, U_2, \dots, U_i$ - перша, друга, ... і-та фази т-фазної вхідної системи напруг; 1-т-фазне навантаження, на вхід яких подаються вихідні напруги $U_{n1}, U_{n2}, \dots, U_{ni}$ т-фазного фазообертача; 2-т-фазний мостовий некерований випрямляч, вхід якого підключений до вихідних кінців первинних обмоток т-фазного трансформатора, а вихід через ключ К підключений до змінного резистора R.

На фіг. 4 показані: $W_{11}, W_{12}, \dots, W_{1i}$ - первинні обмотки першої, другої, ... і-ї фази т-фазного трансформатора; $W_{21}, W_{22}, \dots, W_{2i}$ - вторинні обмотки першої, другої, ... і-ї фази т-фазного трансформатора; $U_1, U_2, \dots, U_{ni}$ - перша, друга, ... і-та фази т-фазної вхідної системи напруг; 1-т-фазне навантаження, на вхід яких подаються вихідні напруги $U_{n1}, U_{n2}, \dots, U_{ni}$ т-фазного фазообертача; 2-т-фазний мостовий некерований випрямляч, вхід якого підключений до вихідних кінців первинних обмоток т-фазного трансформатора, а вихід через перемикач К підключений до змінного резистора R або до блоку автоматичного регулювання 3.

Принцип роботи.

Покажемо роботу т-фазного фазообертача при порівняно великому опорі навантаження, при якому можна знехтувати впливом струму навантаження на струми первинних обмоток т-фазного трансформатора. В цьому випадку струм первинної обмотки першої фази т-фазного трансформатора $\dot{I}_{11} = \dot{U}_1 / (r_1 + j \cdot x_m)$. При цьому $\dot{U}_1 + \dot{E}_{11} = \dot{I}_{11} \cdot r_1$, як показано на фіг. 5. При зміні величини r_1 кінець вектора $\dot{I}_{11} \cdot r_1$ (точка B_1 на фіг. 5) ковзає по колу, проведеному на діаметрі

$OA = |\dot{U}_1|$ з центром в точці O_1 . Враховуючи, що первинна і вторинна обмотки першої фази т-фазного трансформатора знаходяться на одному стрижні магнітопроводу з одним і тим же магнітним потоком, в вторинній обмотці першої фази т-фазного трансформатора наводиться

ЕРС $\dot{E}_{21} = k_T \cdot \dot{E}_{11}$ (фіг. 5). При $k_T = W_1/W_2 = 1/2$ кінець вектора $\dot{E}_{21}$ ковзає по колу, проведеному на діаметрі $CA = 2|\dot{U}_1|$ з центром в точці O, що показано на фіг. 5. Вектор вихідної напруги першої фази т-фазного трансформатора $\dot{U}_{n1} = \dot{U}_1 + \dot{E}_{21}$. Тому кінець вектора $\dot{U}_{n1}$ (точка B_2 на фіг. 5)

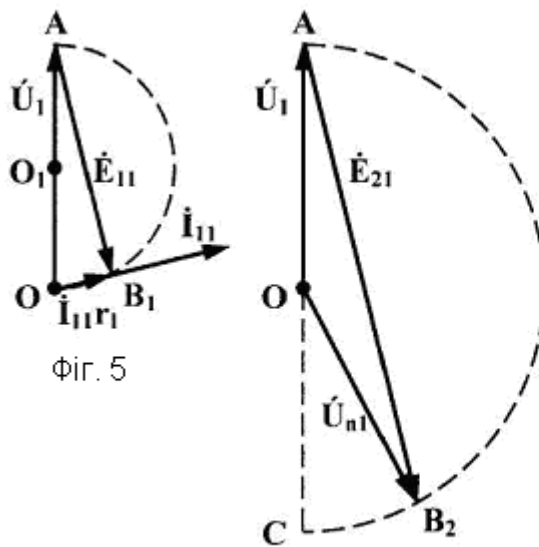
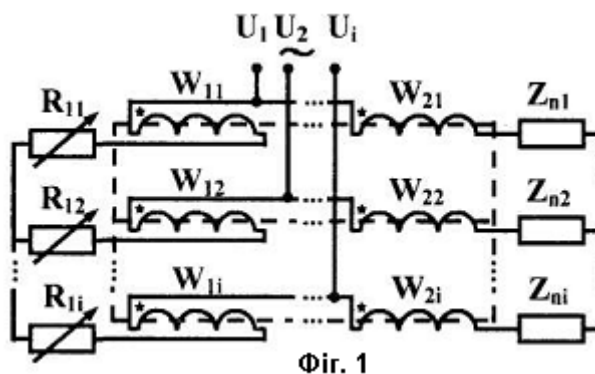
також ковзає по колу, проведеному на діаметрі $CA = 2|\dot{U}_1|$. При опорі $r_1 = \infty$ $\dot{U}_{n1} = \dot{U}_1$, при $r_1 = 0$ $\dot{U}_{n1} = -\dot{U}_1$. Це вказує, що при зміні опору R_{11} від значення 0 до значення со величина фазового зсуву вихідної напруги кожної фази т-фазного фазообертача змінюється на величину - π . При цьому амплітуда вихідної напруги остається незмінною.

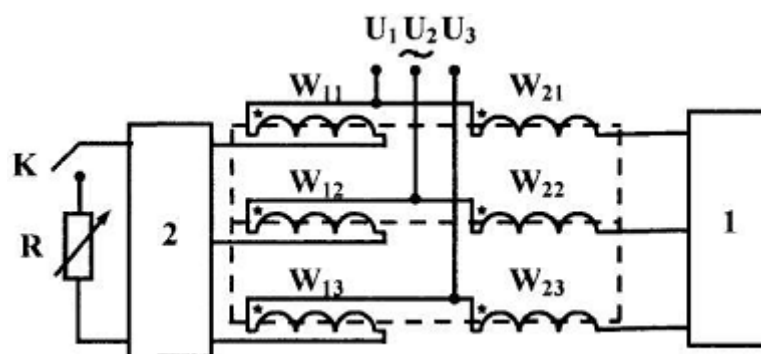
Враховуючи зазначене, можна зробити висновок, що запропонована модель т-фазного фазообертача є достатньо ефективна і може бути успішно застосована в системах управління багатофазними випрямлячами систем збудження синхронних машин, в перетворювачах частоти, в електротехнічній та інших галузях. Позитивний ефект від застосування даної моделі полягає в застосуванні одного т-фазного фазообертача, який відрізняється високими техніко-економічними показниками.

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

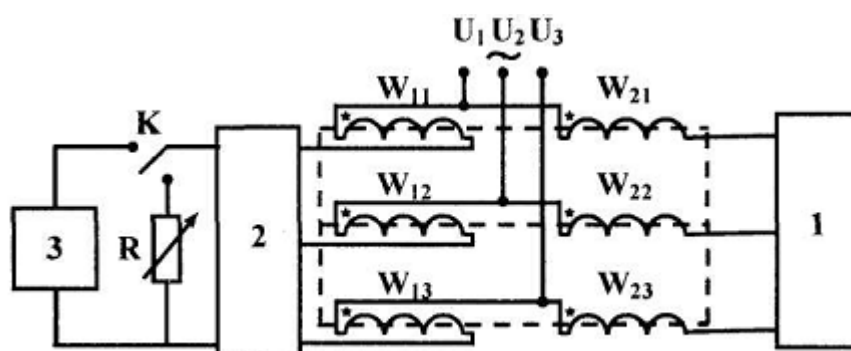
50

1. Багатофазний фазообертач з багатофазним входом та виходом, що має зсув по фазі до 180° та змінний активний опір, який **відрізняється** тим, що містить двохобмотковий m -фазний трансформатор із числом витків первинної обмотки W_1 , числом витків вторинної обмотки W_2 , коефіцієнтом трансформації $k_T = W_1/W_2$, де початок первинної обмотки i -тої фази трансформатора з'єднаний з початком вторинної обмотки однойменної i -тої фази трансформатора та з i -тою фазою вхідної напруги трансформатора, кінець первинної обмотки i -тої фази трансформатора приєднаний послідовно з першим кінцем змінного резистора i -тої фази, а кінець вторинної обмотки i -тої фази трансформатора підключений до i -тої фази навантаження з великим опором.
2. Багатофазний фазообертач за п. 1, який **відрізняється** тим, що для підтримки амплітуди вихідної напруги незмінною коефіцієнт трансформації $k_T = 1/2$.
3. Багатофазний фазообертач за п. 1 і п. 2, який **відрізняється** тим, що всі початки первинних обмоток приєднані до входу мостового m -фазного випрямляча, вихід якого приєднаний до кінців одного змінного резистора.
4. Багатофазний фазообертач за п. 1, п. 2 і п. 3, який **відрізняється** тим, що для автоматизації зміни фази вихідної напруги фазообертача вихід випрямляча додатково приєднаний до блоку автоматичного регулювання.

Фиг. 3

Фиг. 4

Комп'ютерна верстка І. Скворцова

Державна служба інтелектуальної власності України, вул. Урицького, 45, м. Київ, МСП, 03680, Україна

ДП "Український інститут промислової власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601